

до певної історичної спільноти; виховання доброзичливого ставлення до інших народів світу – якість, притаманна високодуховній особистості, яка формується у процесі самовиховання протягом усього життя [2, с. 14].

Отже, предметом патріотичного виховання є такі категорії, як-от: категорії малої та великої Батьківщини, рідна мова, мати і батько, історія народу і держави, національна ідея, національна культура, самовизначення; герої народу, держави. В результаті патріотичного виховання є людина, яка розуміє і поділяє сутність національної ідеї; є носієм національної культури; своєю професійною діяльністю сприяє економічному, науковому, культурному зростанню Батьківщини; любить і відстоює рідну мову, користується нею; любить, захищає і відстоює рідну країну; підтримує співгромадян з патріотичним способом мислення. Важливу роль відіграє у цьому процесі праця вчителя, яка є двостороннім процесом – навчальним і соціально-виховним та являє собою свідому діяльність щодо навчання, виховання й розвитку особистості учня-патріота своєї держави.

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л. П., Швець І.Б., Остапчук Л. О. Шляхи формування національної самосвідомості підростаючого покоління засобами українського музичного мистецтва. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. Випуск 204. С. 99-104.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
3. Дроздова, К. Є., Василевська-Скупа Л. П. Науково-методологічні підходи до виховання національної самосвідомості учнів у контексті фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова : 2019 Серія 14. Київ, 2019. Вип. 26. С. 29–34. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/26539>
4. Кульчицький В. Й. Філософсько-світоглядні передумови розвитку патріотичного виховання в Україні (історичний аспект). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія педагогіка і соціальна робота. 2013. №30. С.76-78.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол.ред. В. Т. Булес. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
6. Електронне видання. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakihi-i300621-673>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2025-2.50>

Червоній М.В.

старший викладач,

заслужена артистка України

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. *Стаття присвячена аналізу можливостей вокального мистецтва як засобу самоідентифікації людини та міжнаціонального спілкування народу. Визначено основні функції вокального мистецтва з початку свого зародження та в сучасних умовах воєнного стану.*

Ключові слова: *вокальне мистецтво, самоідентифікація, міжкультурна та міжнаціональна комунікація.*

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the potential of vocal art as a means of human self-identification and intercultural communication among nations. The main functions of vocal art are defined both at the dawn of its emergence and in the modern conditions of martial law.*

Keywords: *vocal art, self-identification, intercultural and international communication.*

У сучасних умовах розвитку суспільства, коли Україна зазнає гострі соціально-політичні, економічні труднощі, в умовах її боротьби за право існування в якості суверенної багатонаціональної держави важливим фактором зростання національної самосвідомості слугує повага народу до своїх традицій та національна самоідентифікація.

Серед різноманітних видів мистецтва вокальна музика посідає вагомим й особливе місце, тому що говорить з людиною «безпосередньою мовою душі», хвилює людину, викликає багато емоцій.

У цьому контексті провідна роль належить системі освіти та, зокрема, особистості вчителя. Відповідно до нової моделі учня і педагога, окресленої в концепції Нової української школи, вчитель постає як креативна, духовно розвинена особистість із високим рівнем професіоналізму, здатна до самовираження через творчість, відкрита до інновацій і мотивована до безперервного професійного зростання, виконуючи ролі коуча та новатора. Вагомим засобом реалізації цих завдань у мистецькій освіті є вокальне мистецтво, яке серед різноманітних видів мистецтва посідає особливе місце, адже звертається до людини «безпосередньою мовою душі», глибоко впливає на її емоційну сферу та сприяє духовному й національно-культурному становленню особистості [4].

Вокальна музика – це не відображення предметного світу, а відображення людських почуттів та думок за допомогою голосу. Завдяки своїй інтернаціональній мові, вона, не потребуючи перекладу, сприймається і знаходить відгук у душі й серці кожної людини, незалежно від віку,

національності, статі. Отже, вокальна музика – це вид мистецтва, що втілює ідейно-емоційний зміст у звукових художніх образах за допомогою голосу.

Вокальній музиці, як і іншим видам музичного мистецтва, притаманні різні соціокультурні функції, а саме:

- гедоністична функція, що виявляється у здатності музики дарувати слухачам насолоду;

- експресивна функція пов'язана із природною потребою людини в зовнішньому (наприклад, жестикуляційному, мімічному, звуковому) вираженні сильних емоцій та почуттів;

- комунікативна функція вокальної музики ґрунтується на знаковому використанні звукових форм, через її вважають особливою мовою;

- пізнавальна функція пов'язана із природним потягом людини до нової інформації, нового досвіду;

- духовно-катарсична функція – обумовлюється її можливістю викликати сильні емоційні потрясіння, переживання;

- магічно-сугестивна функція полягає у здатності вокальної музики вводити людину в певний психічний стан;

- суспільно-організаційна функція зумовлена фундаментальною суспільною потребою об'єднання людей у цілісні соціальні структури.

Вокальна музика виникла на зорі існування людства і на перших етапах виконувала ритуальну функцію, закликаючи духів природи, сприяла роботі та полегшувала її виконання.

Згодом вокальне мистецтво почало виконувати особливу – естетичну функцію, спрямовану на задоволення духовних потреб людей. Сьогодні вокальна музика є не лише естетичним засобом виховання, самоідентифікації та самопрезентації людини, а й історичним хронографом та візитною карткою всього народу [2].

Українська академічна вокальна школа сформувалася на основі народної співочої традиції, поєднаної з європейськими впливами.

Прикладами можуть бути твори Миколи Лисенка – опери «Тарас Бульба», «Наталка Полтавка»; солоспіви на слова Т. Шевченка («Мені однаково», «Якби ви знали, паничі»); вокальні твори Кирила Стеценка, Якова Степового, Бориса Лятошинського, Левка Ревуцького та інших, в яких поєднуються національні інтонації із сучасними музичними засобами.

Сучасна вокальна творчість також відіграє важливу роль у підтримці національної самоідентифікації. Українські виконавці – Даха Брахма, ONUKA, Джамала, Go_A, Тіна Кароль, Океан Ельзи – популяризують українську мову, історію та символіку в міжнародному культурному просторі. Їхня музика поєднує етнічні мотиви з сучасними стильовими напрямками, зберігаючи автентичність і водночас створюючи нові образи української культури у світі.

Вокальна творчість для дітей – ще один важливий шлях формування самоідентифікації з раннього віку. Пісні Анатолія Авдієвського, Миколи Ведмедері, Оксани Білозір, Марії Бурмаки несуть виховний зміст, пробуджують любов до Батьківщини, родини, природи, знайомлять дітей із традиціями народу.

Українська музична педагогіка визнала провідну роль народної пісні у музичному вихованні учнів, її зрозумілість і доступність для дитячого сприймання. Важливою частиною глибинних національних традицій, в яких віддзеркалюються погляди, світобачення і психологія українців, є мистецтво вокально-хорового співу, яке володіє величезним впливом на емоційний, моральний устрій виконавців і слухачів. Формування хорового репертуару, в якому яскраво виражений національний колорит (народні пісні, твори української класики), належить до славної музичної біографії нашого народу [3, с.141].

Українська вокальна творчість – це потужне духовне джерело, що формує національну свідомість, патріотичні почуття та любов до рідної культури. Вона забезпечує безперервність культурної традиції, сприяє єднанню поколінь і водночас виступає засобом міжнаціонального діалогу, презентуючи світові унікальну українську ідентичність через спів і музику.

Таким чином, сьогодні в нашій країні та в світі відбуваються процеси формування нової соціокультурної реальності, у якій вокальне мистецтво є одним із провідних чинників суспільного прогресу в розвитку національної ідентичності та міжнаціональної й міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Безклубенко С. Д. Мистецтво як засіб комунікації. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Мистецтвознавство*. Вип. 32. Київ. 2015. С. 5–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknukim_myst_2015_32_3 (дата звернення: 03.11.2025).
2. Кремень В. Національна ідентичність – неблаганна вимога часу: [модернізація освіти]. *Освіта України*. №37 (1017). Київ. 2009. С. 3.
3. Онофрійчук Л.М., Червоний М.В., Грига М.В. Вокально-хорове виховання учнів початкової школи у контексті українських національних традицій/ Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Вип. 205. 2022. С.140-145. DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-205-140-145
4. Онофрійчук Л.М., Червоний М.В., Лановенко Н.В., Газінська Л.В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі інтегрованого навчання /Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання. Випуск 4. Київ. 2024. С. 60-66. [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024\(4\)-08](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024(4)-08)